

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Simbolul Credinței (XIII)

(Art. 7, 11—12). 4. Legătura dintre credincioșii de aici și cei trecuți dincolo, prin moarte.

Intre credincioșii din viața aceasta și cei trecuți în cealaltă viață, prin moarte, există o legătură spirituală, întrucât și unii și alții sînt cuprinși în același organism duhovnicesc, Trupul tainic al Domnului, Biserica, unii constituind Biserica luptătoare, iar ceilalți Biserica triumfătoare, una în ființa ei dar pe planuri distincte de viață. Această legătură spirituală dintre vii și răposați ca mădulare ale Bisericii celei una, avînd drept conținut iubirea, iubire după modelul suprem al iubirii Capului Bisericii Care s-a dat pe Sine preț de răscumpărare a lumii, și, totodată, ca un răspuns la iubirea cea fără margini a Răscumpărătorului, este comuniunea sfinților. Iubirea întemeiază și constituie această comuniune, pe care o știm că este reală, că are forme diverse de manifestare, dar fără să putem pătrunde întru totul chipul ei de lucrare, ceea ce se știe, ajută și judecă numai Dumnezeu. De aceea Mărturisirea Ortodoxă (III, 52) declară că „prin dumnezeiască descoperire, sfinții cuosc și aud trebuințele celor ce-i cheamă pe dinșii”. Sfinții se roagă pentru noi și rugăciunile

lor sînt bine primite de Dumnezeu, iar noi sîntem ajutați dacă sîntem cît de puțin vrednici de ajutor. Și cea mai înaltă rugătoare pentru noi este Prea Sfînta Fecioară Maria, apoi sfinții; iar noi, pentru toate și pentru pilda și mijlocirea lor, le aducem cuvenita venerare, după învățătura și rînduiala Bisericii.

Sfinții Apostoli îndeamnă pe credincioși să se roage unii pentru alții (Rom. 15, 30; II Cor. 1, 11; Evr. 13, 18), „că mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului” (Iac. 5, 16). Iar un loc însemnat în cultul ortodox îl ocupă rugăciunile pentru cei morți. Biserica ne învață că avem datoria să ne rugăm și pentru cei răposați; și de aceea Ea are și rînduială pentru aceasta; rugăciuni, milostenii și Jertfa Euharistică. Rugăciunile și milosteniile pentru cei morți, chiar în iad fiind unii dintre aceștia, sînt tot manifestări ale iubirii bine plăcute lui Dumnezeu; și de aceea ele ajută și celor care le fac și celor pentru care se fac, cu toate că unii dintre aceștia din urmă pot fi plecați dincolo cu păcate grele, ceea ce noi nu putem spune că știm,

numai Dumnezeu știe. Iar Dumnezeu, Cel ce are „cheile morții și ale iadului” (Apoc. 1, 18), știe și lucrează potrivit nemărginitei Lui iubiri și dreptăți; și nici un păcat nu poate birui iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

Să urmăim îndemnul apostolesc care cu netăgăduită autoritate ne cere să ne rugăm și să facem „cereri, rugăciuni, mijlociri, multumite, pentru toți oamenii” (I Tim. 2, 1), subînțelegîndu-se și cei răposați întru credință, ca mădulare ale Bisericii, și lor „rugăciunile și milosteniile ce se aduc pentru ei de către cei vii, le aduc un foarte mare folos și-i scapă de legăturile iadului” (Mărt. Ort. 1, 64). Toate acestea se întemeiază pe asigurarea dată de Mîntuitorul Iisus Hristos, că orice rugăciune făcută în numele Său, fără să excludă pe cele pentru păcătoșii din iad, este ascultată: „Orice veți cere în numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl și Fiul. Dacă veți cere ceva în numele Meu, Eu voi face” (Ioan 14, 13—14).

Pr. prof. Isidor Todoran

Piine pentru suflet

Chemare și răspuns

Inceputul unui an școlar pentru cei ce se pregătesc să fie slujitori ai lui Dumnezeu și ai oamenilor, este nu numai începutul unui drum de pregătire pentru această misiune, ci și un răspuns pe care este dator să-l dea fiecare la chemarea pe care i-o face Dumnezeu, un răspuns la împlinirea datoriei pe care o are în lume. Astăzi, ca și în toate timpurile, a fi vestitor al Evangheliei lui Hristos în lume cere să ai o atitudine personală în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, să fii totdeauna gata să răspunzi la chemarea lui Dumnezeu de a sluji semenilor.

Nu este fără interes să amintim cum au răspuns Sfinții Apostoli la chemarea lui Iisus de a-L urma.

Era îndată după ce s-a botezat de către Ioan în Iordan, care spusese despre Iisus: „Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii.” Acolo erau doi dintre ucenicii lui Ioan. Auzind aceste cuvinte au mers după Iisus. Întorcîndu-se și văzînd că merg după El, Iisus le-a zis: Ce căutați? Iar ei au răspuns: „Învățătorule, unde locuiești. El le-a răspuns: „Veniți și veți vedea.” Ei au mers și au văzut unde locuia și au rămas la El în ziua aceea.

Unul dintre aceștia, care venise după El, era Andrei, fratele lui Simion Petru.

Acesta aflîndu-l pe fratele său Simion, i-a zis: „Am aflat pe Mesia, care se tilcuiește Hristos.” Văzîndu-l Mîntuitorul și cunoscînd dragostea aprinsă a inimii lui, i-a zis: „Tu ești Simion, fiul lui Iona; tu te vei numi Chifa, care se tilcuiește Petru.”

A doua zi, Iisus s-a dus în Galileia și a găsit pe Filip. Și i-a zis: „Vino după Mine.” Filip a găsit pe Natanael și i-a zis: „Am aflat pe Acela despre care au scris Moise în Lege și proroci pe Iisus fiul lui Iosif din Nazaret. Dar Natanael i-a răspuns: „Din Nazaret poate fi ceva bun? Filip i-a zis: „Vino și vezi.”

Văzînd Iisus pe Natanael venind către El a zis despre el: „Iată, cu adevărat, israelit în care nu este viclesug. Natanael i-a zis: De unde mă cunoști? A răspuns Iisus și i-a zis: Mai înainte de a te chema Filip (să vii la mine) te-am văzut cînd erai sub smochin” (Ev. Ioan 1, 35—48).

cunoaște această taină din viața lui, a exclamat îndată zicînd: „Învățătorule, Tu ești Fiul lui Dumnezeu” și i-a urmat îndată.

Lucrurile s-au petrecut asemănător și atunci cînd a chemat pe ceilalți apostoli.

Era pe malul lacului Genizaret. Văzîndu-i le-a zis: Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni. Iar ei lăsîndu-și mreșile, au mers după El” (Matei 4, 18—21).

Așadar, la început a fost chemarea căreia i-a urmat răspunsul. Fără a fi trupește cu noi, Iisus ne vede, ne cunoaște, ne cheamă. Depinde de noi dacă răspundem la această chemare. Descoperirea acestei chemări se face prin studiu și rugăciune. Răspunsul cere adeviziune la Hristos prin credință, care duce la transformarea vieții.

După ce i-a pregătit vreme de trei ani și jumătate, după slăvita Sa înviere, le-a dat putere de sus și i-a trimis în lume să propovăduiască Evanghelia la toată făptura și să-i boteze pe toți în numele Tatălui, al Fiului și al Sfințului Duh, învățîndu-i să păzească toate poruncile” (Matei 28, 19).

Sfinții Apostoli se așteptau de acum să-i ia împreună cu El, cînd s-a înălțat la cer, dar Iisus le spusese încă dinainte că misiunea lor este de a rămîne în lume, să-L mărturisească și să vestească Evanghelia mîntuirii la toate neamurile.

Am evocat toate aceste momente biblice, în care Iisus a chemat și a ales pe ucenicii Săi, fiindcă ele ni se par potrivite pentru momentul în care sîntem chemați să slujim lui Dumnezeu, să ne pregătim pentru această înaltă și sfințită misiune.

Dealtfel prin însăși Taina Botezului, toți creștinii sînt chemați să asculte îndemnul de a-și duce viața după învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos.

Cuvintele: „Veniți și veți vedea”, sau „Veniți după Mine” cuprind în sine o chemare pentru toți creștinii și cu atît mai virtuos pentru cei ce se pregătesc să primească taina preoției. Natanael, și poate ca el mulți dintre noi am fost la început sceptici sau poate ironici, și am zis: Poate fi ceva bun din Nazaret? Cînd ne-am convins că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, nu am mai ezitat și am urmat îndată. Apostolii au răspuns îndată la chemarea lui Iisus, fără nici o ezitare. Au lăsat ocupațiile avute pînă atunci, au lăsat pe părinții, fără să-L întrebe pe Iisus ce le oferă, dacă îi ur-

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Flori din Transilvania

Florile Transilvaniei sînt răsărite din țărîna caldă a acestui pămînt în care osemintele bunilor și străbunilor noștri înfloresc în toată primăvara. Lumina troienind frumos peste mările de grîne desvăluie cupele rubinii ale macilor ce amintesc de singele eroilor ce s-a prelinsc în pulberea frămîntată de lupte pentru libertatea și independența unui neam încercat de vitregiile vremurilor. Sinzîniile ca niște cununii de soare dețin în petalele lor toată speranța noastră spre un viitor așezat pe un disc de aur și mîrire amintîndu-ne că toate luminile neamului nostru au fost ținute secole între funii și coase. Mirajul și extazul acțiunii îl dețin trandafirii îmbrăcați în cămașe de rouă în diminețile de cîntec și sudoare.

Cu priviri peste veac, pe acest pămînt de Duminică, — Transilvania —, descoperim că fiecare zi a avut, și are o altă floare. Privim o floare roșie ca flacăra, ca răsmerița, ca rugul iubirii de țară, de libertate, de dreptate, de unire și frățietate și cu ea în mină pe prispa frunții ne apare Mihai Vodă Viteazul, voievodul care a unit pe toți românii la un loc, Horia, Avram Iancu și alți eroi din singele cărora s-a născut victoria și grație vieții lor, întreaga viață a Patriei ce a luat noi și mari avînturi. În fața lor, urmașii vor învăța că iubirea cea mai înaltă, cea mai curată, este aceea de patrie. Pilda lor plutește ca un Lazăr etern al luminii, privind cum undeva, jos, în brazdă, Trandafirul renaște de mai multe ori, înainte de a muri. Și dacă ne uităm spre „Floarea Soarelui” ținînd un binoclu poetic, atunci ca-ntr-un catehism de sentiment, de poezie și virtute întrezărim tot soarele transilvan cel ce a ilustrat forțele vii ale neamului favorizate în afirmarea lor de condițiile regăsirii de după 1918, cu un atestat dintre cele mai categorice ale prezenței noastre peste munți.

De interes obștesc, spune Vasile Goldiș, să-i cunoaștem pe bărbații care vin din Ardeal, cu atmosfera

răcoritoare a munților lui, cu voința oțelită în luptele dirze pentru viața națională, cu concepția lor de moralitate austeră.

De mii de ani, ne înălțăm aici precum munții Carpați peste vremelnice, neam de oameni buni și oameni frați.

În psihologia de zi cu zi a universului românesc contemporan, încercat de împliniri, de roade, de iubire, pe fundalul unei strălucite măreții, răsar mii de flori, gingașe, catifelate, purtînd un mesaj de pace și înțelegere între oameni, de încredere în dezvoltarea către bine a omenirii, către armonizarea contrariilor și a contrastelor, fără spirit de dominație, flori a căror mireasmă mărturisesc despre un om nou mai tare decît bronzul.

Priviți florile din holdele mănoase, din livezile rodnice, din munții noștri semeți și sărutăți-le pe toate șoptindu-le să creșteți voi toate în cîmpul muncii.

Transilvania, leagăn al formării și devenirii noastre ca popor, de la homerica încestare a dacilor cu romanii, la răscoala lui Horia, la Avram Iancu și Andrei Mureșanu, după cum afirmă marile genii al neamului românesc, Mihail Eminescu, este înmiresmată de florile bunătații.

Cu lacrimi și cu flori impodobim morții noștri dragi. Trandafirul se apleacă la pămînt sub greutatea zefirului peste mormîntul lui Inocenție Micu Klein, al lui Gheorghe Șincai, al lui Vancea de Buteasa și al altor bărbați iluștrii adormiți pe pămînt străin cu nostalgia Transilvaniei în ei iar Horia ca și Oltul lui Goga, ca și Ion al lui Liviu Rebreanu, sînt pentru Transilvania monumentele moderne cele mai autentice peste care presăram în

toată vremea florile aducerii aminte. Șaguna și Bălan învestimintăți în odăjdii de soare, ierarhi de elevată vocație și misiune umanistă, stîlpi ai spiritualității românești, stau la cumpăna dintre lumină și noapte învîlului unu de sinzîniile Rășinarilor iar altul de narcisele Făgărașului.

La poalele munților presărați cu „Floare de Colț” și-a ridicat Coresi tiparnița ca-n limba română, caldă și curată, să ne regăsim în tregi. Sub zăpezile de flori, în vatra păcii, dorm Timotei Cipariu, Gheorghe Barițiu, Treboniu Laurian, Gheorghe Lazăr, părintele Vasile Lucaci, Memorandiștii și alți bărbați iluștrii împreună cu milioanele de jertfitori care și-au pogorit tinerețea în pămînt, ca să sfințească mereu pămîntul acesta al Transilvaniei în care svînesc ciocirliile nemuririi și s-a auzit răspicat în toate zările voința ardelenilor: „Noi vrem să ne unim cu țara!”

Acum cînd sîntem într-un stat național român modern, c-un crin la cîrmă și unul la catarg, vîslim pe marea de fraternitate, de dragoste și pace cu sentimentul datoriei sub aurora noii noastre meniri.

Rostul nostru este de a cinsti prin faptă și cuvînt Patria, țara unei umanități calme, sobre, blînde, cuvințioase, ospitalieră, înfrățită întru iubire și răbdare cu toate vietățile. Acestea sînt florile cele mai frumoase ale gîndurilor noastre din Transilvania și de pe tot Pămîntul Românesc din care a izvorit încrederea în puterea și dreptatea Neamului nostru ca primul punct din evanghelia noastră, din biblia sufletului nostru.

Prot. Ștefan Tascianu

Catedrala Sf. Nicolae din Deva

Așezată într-o parte centrală, pe str. Avram Iancu, catedrala ortodoxă română a Devei este o construcție măreață, zidită fiind într-un stil bizantin-român. Despre trecutul acesteia generațiile actuale știu puține lucruri, motiv pentru care îi facem un scurt istoric și o descriere.

Datorită unor mărețe perspective dar și nevoi locale, românii din Deva conduși de prot. Ioan Papiu (1833—1907) și pr. George Nicoară (1831—1902) — două remarcabile personalități ale vremii lor — încep în anul 1861 construirea unei noi și mari biserici, ce avea menirea să devină catedrala unei episcopii, pe care marele arhieru Andrei Șaguna gândea să o înființeze la Deva, împreună cu un liceu român ortodox. Neputându-se nimic realiza din aceste frumoase planuri, românii de aici, înfruntând multe piedici și cu mari sacrificii, dar cu o fierbinte dragoste față de credința strămoșească isprăvesc construcția abia în 1973, folosind la ea și materialul de la vechea biserică din cimitir (1640—1865), demolată din cauza stricăciunilor.

Noua biserică era mare, înaltă și luminoasă, dar cu o boltitură grea, de sistem vechi, având doar un „biet turnuleț” după vorba lui Nicolae Iorga. Interiorul rămăsese netencuit și iconostasul neterminat, iar înzestrarea sărăcăcioasă, deși au fost aduse în ea de la biserică demolată icoane, odoare și cărți bisericesti vechi, precum și clopote de vechime seculară care în 1916 au fost luate de armata austro-ungară.

Așa a fost sfințită la 1874 de către Mitropolitul Miron Romanul de la Sibiu, împreună cu un mare sobor de preoți și protopopi. Completându-și lipsurile, ea a fost mai bine de jumătate de secol, singurul lăcaș de rugăciune al românilor din Deva, dar și locul de adunare și de sfătuire în probleme naționale și obștești ale acestora, o adevărată vatră a românismului într-o perioadă în care jugul stăpînirii străine devenea tot mai apăsător.

Cu vremea s-au produs stricăciuni la biserică încât la 1902, sub prot. George Romanul (1861—1908), i s-a făcut o reparație generală prin înlocuirea boltiturii și punerea unei legături de fier, lucrări care au costat 12.000 coroane, bani adunați cu greutate de la credincioși și prin donații. După terminarea reparației s-a făcut o nouă sfințire la 9 nov. 1902, prin trimisul mitropoliei, asesorul consistorial și protopop al Sibiuului Ioan Papiu, înconjurat de 4 protopopi și 22 preoți din apropiere. Festivitatea a produs o mare însuflețire românească la Deva și împrejurimi, dovadă că agapa dată cu acest prilej s-a încheiat cu imnul „Desteaptă-te Române”, cântat de muzică și asistență în picioare, cum scria ziarul „Libertatea” din Orăștie, nr. 47/1902.

Prin unele fapte și evenimente ce au avut loc în ea, biserică catedrală a Devei a cîștigat o importanță istorică, care nu trebuie uitată, deoarece prin ele se dovedește cum Biserica ortodoxă

a stat totdeauna alături de suferințele și bucuriile neamului.

Amintim astfel că pe timpul războiului de independență de la 1877, din această biserică s-au lansat colectele de bani și materiale pentru ajutorarea ostașilor români, făcute la Deva de Ana Petco (1844—1916) și de Ecaterina Drăghici (1822—1907), iar preoții și poporul aici s-au rugat pentru victorie și pentru odihna ostașilor căzuți în lupte.

Cînd s-a întimplat apoi tragică moarte a eroului aviator Aurel Vlaicu (1882—1913), trei zile a fost arborat drapelul negru pe turnul acestei biserici, iar la 21 sept. 1913 aici s-au rugat preoții și poporul pentru sufletul acestuia, cînd pentru cinstirea eroului dispărut de aici s-a lansat prima colecție pentru ridicarea unui monument lui Vlaicu la Deva.

Arătăm apoi ca în vremea stăpînirii străine biserica Devei a fost văzută de unele personalități culturale, care i-au cercetat arhiva, icoanele și cărțile sale, cum au fost: N. Densușianu (1846—1911) și G. Barișiu (1812—1897), dar mai ales N. Iorga (1871—1940) care a publicat interesante date și informații despre ele. Se mai poate să fi cercetat această biserică și Mihail Eminescu (1850—1889) cu ocazia drumului ce l-a făcut la Țebea pentru a se închina la mormintul lui Avram Iancu și la Sarmizegetusa spre a contempla ruinele romane, cînd neapărat a trebuit să treacă prin orașul nostru.

Părtașă la marele eveniment al unirii Transilvaniei cu România din 1918, pe această biserică a filfiit un mare drapel tricolor în timpul revoluției de atunci, iar la 7 nov. 1918 în ea a fost ales Consiliul Național Român al Devei avînd președinte pe prot. dr. Ioan Dobre și aici s-a format Garda Națională Română locală. De asemenea tot în această biserică au fost aleși la 27 nov. 1918 delegații cercului electoral Deva la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, între care era și dr. Petru Groza (1884—1958).

Menționăm apoi că în această biserică s-a ținut la 1 decembrie 1918 adunarea românilor deveni, care nu au putut pleca la Alba Iulia, cînd și ei au hotărît unirea cu România, iar corul și poporul au cîntat în ea „Desteaptă-te Române” și „Pe-al nostru steag e scris unire”. Alt fapt istoric și emoționant s-a petrecut la 14 decembrie 1918, cînd reprezentanții acestei catedrale au primit cu mare entuziasm alături de toți românii localnici, intrarea armatei române în Deva, prin regimentul 10 Vinători, iar în ziua următoare fiind Duminica, la slujba religioasă din această catedrală s-au prezentat înfiia dată ofițeri și ostași români cu drapelul unității, primind aici binecuvîntarea preoților și ovațiile poporului.

Vremurile de după unirea Transilvaniei aduc mari schimbări și la biserică Devei. Acum prot. Ioan Dobre lansează și susține cu multă căldură restaurarea și înzestrarea acestei biserici conform ce-

rințelor timpului, pentru a avea o mare și frumoasă catedrală în capitala județului.

S-a început în 1921, cu aducerea a trei clopote noi, turnate din material de război, dăruite de guvernul țării la intervenția și prin ajutorul lui Dr. Petru Groza, cum arată inscripția de pe ele. S-a ales în 1923 o comisie de restaurare pentru strîngerea fondurilor și procurarea materialelor, apoi se fac proiecte, licitații și aprobări, iar lucrările s-au executat în anii 1927—1928 de către arhitectul constructor Constantin Purcariu din Lugoj. Au fost înălțate zidurile cu 6 m și s-au făcut 3 cupole, au fost reconstruite 2 uși cu vestibule în fața lor, s-au făcut la interior 2 mari balcoane laterale și unul al corului, precum și pardoseala întreagă din mozaic. Pentru luminatul natural s-au făcut 33 ferestre rotunde la parter și 24 în semicerc la etaj. În fața s-a zidit un turn mare înalt de 37 m flancat de două turnulețe mici. Acoperișul s-a făcut cu eternit, iar turnul și cupola cu tablă. O podoabă sînt cele 21 de cruci, care se văd pe catedrală. Exteriorul s-a tencuit în alb, ornamentat cu relieful în semnul crucii și cu un briu de nișe menite să fie pictate, fapt care ar înfrumuseța și mai mult catedrala. Mărimea este de 40 m lungime și 14 m lățime, adică 560 mp. În anii 1929—1930 s-au făcut instalațiile interioare: luminatul electric, trei candelabre mari metalice, amenajarea altareului, un mare și frumos iconostas din stejar sculptat, lucrat la Școala de Arte și Meserii din Deva, pe cheltuiala Dr. Petru Groza și soția Ana, născ. Moldovan, cum arată o inscripție de pe ele, apoi s-a făcut mobilierul din stejar. Tot în acest timp a fost pictată biserica, dar numai la interiorul cupolelor, restul zidurilor fiind zugrăvite cu modele naționale și semnul crucii, de către pictorul Alex. Pop (1868—1949) directorul Școlii de Bele Arte din Cluj.

Astfel restaurată și frumos împodobită catedrala a fost sfințită provizoriu la 9 noiembrie 1930, de către prot. Dumitru Secărea din Băia împreună cu mulți preoți, iar sfințirea episcopală s-a făcut la 1 noiembrie 1931 de către Mitropolitul Ardealului Dr. Nicolae Bălan însoțit de consilierul dr. Gh. Proca și diaconul I. Circov, în sobor cu toți protopopii din județ și o mare mulțime de preoți.

Din zestrea de la biserică veche (1640—1865) și de la catedrala anterior restaurării au mai rămas puține lucruri. Astfel există încă două sfeșnice mici din lemn sculptat, 4 icoane pictate pe lemn cu inscripții cirilice, de prin sec. XVIII, dintre care pe una scrie că s-a făcut „cu cheltuiala Dumnealui Jupân Petru și Jupâneasa Dumnealui Stanca...”, apoi o icoană pe pînză din „1805 leat”. În altar sînt două icoane mari (Maria și Iisus) dăruite pe la 1880 de Lucreția Costa Olariu (1859—1933) din Deva care se crede că le-ar fi pictat. Dintre cărțile vechi bisericesti cu interesante însemnări pe ele aflate aici, a cercetat și publicat N. Iorga Studii și documente vol. XIII în 1906: un Apostol din 1683, o Biblie din 1688, o Liturghie din 1759, un Octoih din 1763, un Penticostariu din 1743 și altele.

Astfel catedrala restaurată și frumos înzestrată a fost și este mîndria credincioșilor din Deva.

Dr. Victor Șuiaga

Pagini din istoria românilor americani [9]

Așa cum era firesc, exemplul furnizat de programul de învățămînt american avea să influențeze și comunitatea românească din Statele Unite. Întrucît sistemul școlar american nu prevedea în programul lui și studiul religiei, această sarcină a fost preluată de așa-numitele „școli de duminică” (Sunday Schools), frecventate de copiii membrilor diferitelor confesiuni. În aceste condiții, localul de școală era special amenajat în subsolul bisericilor respective, unde se mai țineau Duminica sau în alte zile ale săptămîinii și cursurile de Biblie pentru adulții de ambe sexe.

Apariția școlilor românești din America nu a urmărit și nici nu a însemnat înlocuirea celor americane, întrucît un astfel de lucru ar fi fost imposibil de realizat. Comunitățile românești nu dispuneau nici de fondurile, nici de cadrele didactice necesare. Pe de altă parte nici nu s-ar fi putut imagina existența pe teritoriul Statelor Unite a unor școli americane, finanțate de către stat, în care limba de predare să fie alta decît cea engleză. Așa-numitele școli parohiale care mai puteau fi înființate, nu se deosebeau de celelalte decît prin faptul că în programul lor de învățămînt era cuprins și studiul religiei. În loc de a fi subvenționate de către comună sau de către stat, ele erau întreținute din fondurile adunate prin contribuția credincioșilor. Din această cauză, școlile parohiale au suferit o involuție, datorată mai ales lipsei de fonduri necesare, dar și legislației americane adoptată de către unele state, ca Iowa sau Oregon, ce au încercat a vota unele legi privind interzicerea funcționării lor.

Școlile românești nu s-au limitat numai la studiul religiei, ci au constituit adevărate focare de cultură prin diversitatea de materii pe care le aveau în vedere. Ele au funcționat pe lingă parohiile noastre, fiind inițiate de către unii preoți harnici, care și-au dat seama la vreme de primejdia prin care trecea tîna generație. Născîndu-se în Statele Unite, sub influența societății americane, tineretul se afla în pericolul de a nu învăța sau de a uita limba maternă și legile țării în care se născuseră părinții lor. De aceea preoții au fost susținuți cu mare entuziasm de către părinții acestor tineri, ce-și vedeau înstrăinate

odraslele de tot ce aveau ei mai scump: limba și legea strămoșească. Pornită pe acest făgaș de cultură și lumină, școala românească din America a întrunit aprobarea tuturor și a fost sprînjinită cu căldură.

Ca metodă de predare, întrucît la începuturi nici cunoștințele dascălilor nu erau prea bogate, s-a folosit învățarea buchiilor, citirea Bibliei și la nevoie scrierea cite unei „cărți” bunicilor rămași în Transilvania. Copiii li se povesteau faptele glorioase ale străbunilor, originile poporului român, făcîndu-se și descrierea bogățiilor și a frumuseților țării în care părinții lor văzuseră lumina zilei. Nu se atribuia nici o remunerație dascălilor pentru această muncă nobilă, iar elevii veneau la cursuri, de regulă, în timpul în care tovarășii lor de joacă americani se relaxau în întreceri sportive sau în alte acțiuni cu caracter de agrement.

Numărul școlilor a crescut mereu, iar activitatea pedagogică, susținută cu multă muncă și spirit de jertfă, a cunoscut spectaculoase salturi calitative. Ele funcționau mai ales vara, pe timpul vacanțelor mari, deși au fost numeroase cazurile cînd școlile parohiale și-au desfășurat activitatea și în cursul anului școlar.

Examenele de sfîrșit de un constitutivul prilejul unor întîlniri și manifestări cît se poate de emoționante și înălțătoare. La serbare luau parte atît părinții, cît și aproape întreaga comunitate, fiind organizate cu această ocazie concursuri de recitări, jucarea unor mici piese de teatru cu caracter patriotic sau satiric, după care se intonaau cîntece naționale interzise de guvernul din țară și se împărțeau premii.

Dar școala românească din America a avut și un rol de perspectivă. Sădînd din vreme în sufletele acelor copii dragostea și atașamentul față de patria părinților lor, i-a apropiat prin cunoaștere și înțelegere de interesele României. Ca cetățeni americani, destul de numeroși, din rîndul cărora s-au ridicat multe personalități, tinerii din cea de-a doua și a treia generație au reușit adesea a influența pozitiv atitudinea guvernului și senatului Statelor Unite față de România, în cursul evenimentelor politice sau economice care au urmat.

Prof. Eugen Lazăr

Chemare și răspuns

(Continuare din pag. 1)

mează. Toți au pornit la lucrul cel nou al slujirii oamenilor. Pe măsură ce s-au apropiat de Iisus și i-au ascultat învățătura, au înțeles marele adevăr că nu poți iubi pe Dumnezeu dacă nu iubești pe semenii cu care trăiești.

Sfinții Părinți spun că fiecare om este călăuzit de trei mari năzuințe: fiecare om vrea să trăiască, în al doilea rînd vrea să trăiască mai bine și în sfîrșit vrea să aibă viață veșnică. În fiecare suflet este legea existenței, legea progresului și legea vieții veșnice.

Biserica prin slujitorii ei slujește acestor trei dimensiuni ale sufletului omenesc. Ea arată și ajută prin învățătura ei ca omul să ducă o viață demnă de cea mai aleasă creatură a lui Dumnezeu, și se întreține prin ascultare și împlinirea trimeritii pe care o are de la Hristos. Ea îl ajută să meargă pe drumul desăvîșirii morale și materiale, și îi comunică harul dumnezeiesc prin care poate împlini dorul său după eternitate.

Preoția cere un act de adeziune totală la această întreită dimensiune a omului.

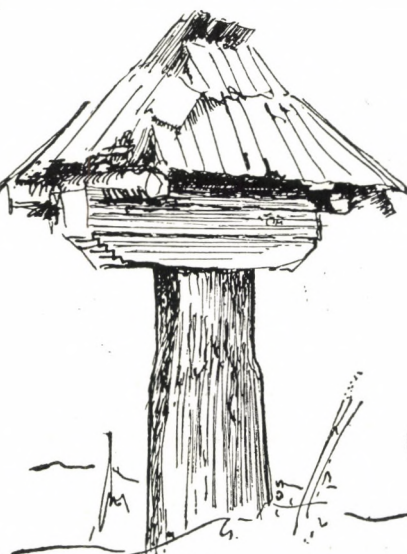
Chemare și răspuns, trimitere și ascultare sînt coordonate ale activității preotului.

El are un domeniu de activitate spirituală. Dar activitatea aceasta se cere exteriorizată, trăită și împlinită prin ajutorarea omului întreg, care este suflet și trup. Ea nu se poate restrînge numai la una din componentele omului. Ea cere dăruire totală, înțelegere

și ajutorare deplină, după pilda păstorului cel Mare care este Hristos.

Vestind și lucrînd cu convingere pentru împărăția lui Dumnezeu, se trezește interesul și dorința de a o realiza în această viață. Căci împărăția lui Dumnezeu este „dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfînt” (Rom. 14, 17).

În rugăciunea arhierască, Domnul nostru Iisus Hristos s-a rugat, zicînd: „Precum M-ai trimis pe Mine în lume, și Eu i-am trimis pe ei în lume” (Ioan 17, 18). Iar lumea ne va cunoaște, ne va iubi și ne va asculta după „roadele” ce le vom aduce.

„Unde-i Abel, fratele tău?”

După oribila faptă a lui Cain, a avut loc următorul dialog: „Unde-i Abel, fratele tău?, l-a întrebat Domnul-Dumnezeu pe făptaș. „Nu știu! Au doar eu sint păzitorul fratelui meu?” a răspuns Cain (Fac. 4, 9).

Fapta lui Cain a fost prima crimă în istoria omenirii; ea a fost primul fraticid. „Începând de la această primă ucidere, piraia de sînge străbate întreaga istorie, și Cainii necentenți ucid pe Aveli.” E adevărat că V. Testament pomenește și de alte fraticide. Amnon este ucis de fratele său Abesalom (II Regi 13); Solomon ucide pe fratele său Adonia (III Regi 2, 25). Dar aceste fraticide nu sint săvîrșite direct, ci prin alte mîini. În istoria Romei e prea cunoscut faptul că Romulus ucide pe fratele său Remus.

Se înțelege de la sine că primul „fraticid”, adică prima dată cînd s-a vărsat „sîngele dreptului Abel” (Matei 23, 35), cum a spus Mîntuitorul, a zguduit adînc nu numai pe protopărintii neamului omenesc, ci a impresionat profund și pe urmași tocmai fiind că a fost primul. Cînd omul aude prima dată „trăsnind” se sperie, apoi pe măsură ce acest fenomen se repetă, omul se obișnuiește. Tot astfel și omenirea după atîtea războaie, care au adus atîtea holocausturi de vieți omenesti, nu se mai înfioară cum ar trebui cînd aude vești de războiu.

Origen pentru a învedera grozăvia faptei lui Cain, o află mai gravă decît chiar fapta lui Adam. De aceea Cain „a fugit de la fața lui Dumnezeu”, pe cînd Adam numai „s-a ascuns” de la fața lui Dumnezeu, adică numai „a roșit” de fapta sa.

Pentru fapta sa, Cain a fost zburcumat și fugat pe acest pămînt...

Minunat a zăgrăvit neliniștea și mustrarea de cuget a lui Cain, poetul francez, V. Hugo, în volumul lui „Legenda secolelor”. Mai întîi Cain își caută cu familia sa refugiu într-o cîmpie, dar nu se poate odihni, fiindcă „ochiul Domnului” îl privește mereu. Se duce apoi la mare, dar odihnă nu află. Se ascunde într-un cort, apoi într-o cetate, dar totul e în zadar. În cele din urmă el porunci la ai săi, să-l ascundă sub pămînt:

„Și cobori. Și asupra-i lăsară pămînt greu.

Dar... și-aici era ochiul, care-l privea mereu!”

E plină istoria de suferințele incredibile pe care „Aveli” le-au îndurat de-a lungul vremii. I.P.S. Dr. N. Corneanu (cf. Rev. Mitropolia Banatului, nr. 1—3/1981) publică niște pagini zguduitoare din „Tragedia aborigenilor”, adică a unor populații băstinașe din unele părți ale lumii. E vorba de

locuitorii originari din Australia și de „indienii — pieile roșii” din America. O parte din aceste populații a fost pur și simplu exterminată în trecut de europenii „civilizați”, iar cei care au supraviețuit sint nedreptățiți juridic și moral, întrucît sint fixați în „rezervații”. Altfel spus băștinașii au ajuns „străini în țara lor”. Toate acestea s-au întîmplat fiindcă multă vreme s-a purtat o discuție „științifică” dacă indienii din America pot sau nu să fie socotiți oameni. Disputa s-a încheiat în sec. al XVI-lea cînd papa Paul al III-lea a decis: „Hotărîm și declarăm că indienii, după cum este drept, există ca oameni adevărați.”

Îmi amintesc că înainte de primul războiu mondial — cînd românii din Ardeal încă se aflau cu drepturile și libertățile știrbite — Ciurcu de la Brașov a publicat o mulțime de broșuri ilustrate cu „Pieile roșii”, în care se zăgrăvea eroismul și solidaritatea acestor oameni în lupta de apărare față de albi...

Mă întreb totuși că măcar după ce indienii și-au cîștigat statutul de oameni, albi n-au auzit întrebarea Domnului: „Unde-i Abel, fratele tău?”

În timp de război, ca și în timp de pace, conștiința omului în fața nedreptății, a răului, ... se trezește și te întreabă... După explozia de la Hiroșima, Robert Oppenheimer, „părintele bombei atomice” și care a fost celebru de la vîrsta de 11 ani, a scris unui prieten următoarele cuvinte pline de adînc înțeles: „Fizicienii cunosc acum păcatul!”

Întrebarea Domnului-Dumnezeu, pusă lui Cain: „Unde-i Abel, fratele tău?” se pune mereu oamenilor prin conștiința lor. Oare n-a fost numită conștiința pe bună dreptate „glasul lui Dumnezeu în om?”

Pe cit de urît și de neîntețmeiată a fost fapta lui Cain, tot pe atît de urît și neînțeleș este și răspunsul lui mincinos: „Nu știu! Au doar eu sint păzitorul fratelui meu?”

Noțiunea de frate trebuie s-o luăm în înțeles mai larg, spiritual. Uciderea fratelui de sînge propriu-zis, e totuși o excepție, o raritate, pe cînd cea de frate spiritual este frecventă, este cea obișnuită. În orice caz, noi nu putem fi indiferenți față de frații noștri. Nu există o legătură mai sfîntă între oameni de pămînt, ca frăția între ei. Între frați există cele mai alese și mai înalte sentimente. Frăția e prietenia perfectă. Frăția spirituală, de credință, a fost preamărită și cințată de pelerinii iudei cînd se deceau în Ierusalim: „Iată acum ce este bun și ce este frumos,

decit numai a locui frații împreună!” (Ps. 132, 1) Mîntuitorul a zis ucenicilor Săi: „Iar voi toți sinteți frați” (Matei 23, 8). Creștinii încă de la început s-au numit între ei „frați” și „surori”. Sf. Ap. Petru îndeamnă pe credincioșii creștini, scriind „Iubiți frăția” (I Petru 2, 17).

Multe și puternice sint temeiurile frăției creștine. Sf. Scriptură numește pe „primul om”, adică pe Adam, „părintele neamului omenesc” (Înț. lui Solomon 10, 1), iar fiindcă a fost „primul om zidit de Dumnezeu”, Sf. Ev. Luca (3, 38) îl numește „Fiul lui Dumnezeu”. Deci noi toți care sintem urmașii lui Adam, sintem frați între noi. Avem un părinte ceresc, Care „a făcut dintr-un sînge tot neamul omenesc” (F. Ap. 17, 26), deci sintem frați între noi. Atît după Părintele ceresc, cît și după părintele pămîntesc sintem frați. Numele primului om, spunea Fr. Augustin, e format din patru litere: A. D. A. M. și înseamnă toată lumea, căci în limba grecească cele patru litere sint inițialele celor patru puncte cardinale.

În al doilea rînd, Fiul lui Dumnezeu s-a făcut Fiul Omului și prin aceasta s-a apropiat cel mai mult de oameni, încît s-a făcut fratele lor. În deosebi El se identifică cu toți cei mici și slabi, cu toți cei săraci și suferinzi. Aceasta se va vedea în ziua judecării, cînd celor care vor căuta să se justifice că nu L-au văzut „străin”, „gol”, „flămînd”, „însetat” și nici în temniță, le va răspunde, zicînd: „Adevărat zic vouă: Întrucît nu ați făcut unuia dintre acești mici, nici Mie nu Mi-ați făcut” (Matei 25, 49).

Creștinul e legat prin iubire de Dumnezeu — e verticală — și de iubirea aproapelui — linia orizontală —, și aceste două iubiri una sint (Matei 22, 37—40).

Întrebarea Domnului: „Unde-i Abel, fratele tău?” rămîne din nefericire mereu actuală. E cum nu se poate mai trist că în vremea noastră cînd s-au realizat atîtea progrese în multe direcții sintem așa de deficitar pe tărîm moral, căci nici odată n-a înflorit atît de mult „terorismul” ca acum. Să sporim iubirea frătească și să luminăm sufletele că „sufletul culturii e cultura sufletului”. Pe Abel, care suferă, nu trebuie să-l căutăm cine știe pe unde; el e adesea aproape de noi...

Creștinul nu poate rămîne pasiv sau indiferent față de cele ce se petrec în lume. Într-o sentință a Mîntuitorului, care nu-i trecută în Evangheliile canonice, se spune: „Numai atunci să vă veseliți, cînd veți privi la fratele vostru cu iubire!”

Prot. A. Radu

Militanți pentru libertatea și unitatea poporului român

Patriciu Barbu

(1842—1902)

Din rîndul numeroșilor intelectuali, care au militat pentru emanciparea economico-culturală și social-politică a românilor transilvăneni, pentru libertatea și unitatea poporului nostru, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a făcut parte și avocatul Patriciu Barbu din Reghin.

Viitorul activist pentru înfăptuirea idealului național s-a născut la 27 august 1842, în comuna Galtiu, județul Alba. A început să pătrundă tainele cărții la școala confesională din sat. De aici, dînd dovadă de sirguintă și interes deosebit față de învățatură, părinții i-au îndrumat pașii spre școli mai înalte. Studiile liceale le-a urmat la Alba Iulia și Blaj, iar Academia de drept la Sibiu.

De-a lungul anilor petrecuți în centrele culturale de la Blaj și Sibiu, prin eforturi demne de admirat, și-a însușit o temeinică pregătire de specialitate și o bogată cultură generală, așezate trainic pe fondul unor alese însușiri. Tot aici a venit în contact cu ideologia și programul pașoptist postrevoluționar, la care a aderat și pentru realizarea cărora a acționat cu perseverență și dăruire.

La încheierea studiilor universitare și obținerea titlului de avocat, timp de șapte ani, între 1868—1875, a deținut slujbe modeste de funcționar judecătoresc în Odorheiu Secuiesc și Reghin. Tot în această perioadă, și-a întemeiat o familie, căsătorindu-se cu Elena Grecu din Reghin, ceea ce l-a determinat să se stabilească definitiv în orașul soției.

Începînd cu data de 1 mai 1875, părăsește postul de „amplouat” judecătoresc și se ocupă de avocatură. Muncind mult și cu perseverență, el reușește să-și creeze o stare materială bună, pe care însă o va folosi cu generozitate în scopul înfăptuirii idealului național.

Concomitent cu munca profesională, Patriciu Barbu a desfășurat o bogată și rodnică activitate culturală. Încă din anii studenției, el a devenit membru al „Astrei”, care-și avea sediul în Sibiu. La scurt timp, se face remarcat ca unul din membrii activi ai „Asociațiunii”. Între altele, reține atenția discursul „eminent, plin de cele mai nobile simțăminte românești”, rostit în preția adunării „Astrei” de la Reghin, ținută la 29—30 august 1878. Datorită activității sale prodigioase pe tărîm cultural, Comitetul Central al „Astrei”, îl însărcinează pe ilustrul avocat, în 1885, cu pregătirea adunării generale a Despărțămîntului Reghin al „Astrei”, care l-a și investit pe Patriciu Barbu cu mandatul de director.

În această calitate, vreme de două decenii, el a animat viața spirituală din această zonă, ridicînd-o la unul din cele mai înalte nivele pentru acele timpuri în Transilvania. El a reușit să atragă în jurul său un mare număr de iubitori ai culturii și limbii române. De asemenea, Patriciu Barbu a dat o mare atenție școlilor românești din ținutul Reghinului, pe care le-a susținut prin diverse mijloace, după cum și prin contribuții personale. Împreună cu soția sa, a venit în sprijinul elevilor săraci, ajutîndu-i cu manuale, rechizite școlare, haine și bani pentru plata taxelor. Acordă premii învățătorilor care arată „cel mai mare spor întru instruirea adulților în scris și cetil”, care se disting în răspîndirea grădinaritului și în altoirea de pomi, iar mai tirziu — pentru cei care organizează coruri de adulți și școlari. Fiind unul

din membrii *Societății pentru fond de teatru*, Patriciu Barbu reușește ca în 1888 să organizeze în Reghin și un teatru român de diletanți, care a dat spectacole în sala hotelului orășenesc, cu vodevilul „Cărlanii” de C. Negruzzi și comedia „Drumul de fier” de Vasile Alecsandri. Prin grija și sub conducerea sa, în 1899 a luat ființă *Cercul intelectualilor români din Reghin și jur*, care a funcționat timp de cîțiva ani, deși statutele n-au fost aprobate de oficialități.

Un alt domeniu în care omul de cultură Patriciu Barbu a fost o prezență activă, l-a constituit viața politică. Răspunzînd chemării lansată de Ilie Măcelariu, el a luat parte la Conferința de la Miercurea, din 1869, cînd s-a constituit Partidul Național Român din Transilvania, fiind unul din fondatorii acestuia. În calitate de conducător al mișcării naționale din zona Reghin, a urmărit și șirul de evenimente declanșate de criza orientală, solidarizîndu-se cu acțiunile României pentru dobîndirea independenței. După izbucnirea războiului ruso-român-turc, asemenea altor numeroși ardeleni și bucovineni, cu toată opoziția autorităților austro-ungare, Patriciu Barbu a înființat *Centrul de colectare din Reghin*, pentru a aduna ajutoare bănești și materiale pe seama ostașilor români răniți, centru pe care l-a condus cu hotărîre și competență. Folosindu-se de birou-i avocațial, după cum și de relațiile sale cu localitățile din vecinătate, el a strîns contribuții bănești de la 113 persoane, în sumă de 73,20 florini și 9 lei aur, precum și importante contribuții materiale — scame, pinză, bandaje, ștergere — care au fost trimise Societății de Cruce Roșie de la București.

În perioada următoare, și-a intensificat activitatea politică în folosul cauzei naționale. Ales președinte al *Clubului alegătorilor români din cercul electoral Reghin*, a fost prezent — în aprilie 1880 — la Conferința juriscunșulților români din Transilvania, ținută la Sibiu, iar în octombrie același an, a luat parte la consfătuirile organizate tot în orașul de pe Cibin, privitoare la unificarea Partidului Național Român din Transilvania și Ungaria. În mai 1881, Patriciu Barbu a participat la Conferința de la Sibiu, unde, deși era „pasivist” — dar avînd în vedere rațiunile naționale — a votat pentru unificarea Partidului Național Român, eveniment de mare însemnătate pe tărîmul luptei politice în deceniile următoare.

Continuîndu-și activitatea politică, Patriciu Barbu a fost tot mai mult apreciat. Ca urmare, la Conferința generală de la Sibiu, din 27—28 octombrie 1890, este ales în unanimitate membru în Comitetul Central al P.N.R. Pe această linie de conduită se înscrie și participarea sa la Conferința din ianuarie 1892, care a decretat înaintarea Memorandului la împăratul Francisc Iosif, fără amînare.

Implicat în procesul Memorandului, Patriciu Barbu, ca membru al Comitetului Central, s-a declarat solidar cu cele înscrise în documentul incriminat de autorități. Tot cu acel prilej, el arată că „păstrînd pe o masă în biroul meu exemplarele Memorandului, am dat din ele ficăruia, care a cerut”. Pentru „delictul de agitație, comis prin răspîndirea Me-

Prof. Petru I. Dan

(Continuare în pag. a 4-a)

Stavropighia din Perii Maramureșului (1391-1981)

590 ani de atestare documentară

Ne despart aproape șase veacuri de un important moment din viața Bisericii ortodoxe române din Transilvania. Gîndurile ni se îndreaptă spre un ținut din nordul țării, ce mustește de istorie și care a rămas pînă în zilele noastre ca o fîntină nesecată a spiritualității și tradițiilor românești — țara Maramureșului. Sate și preoți, sate și mănăstiri, împărăția bisericilor din lemn, aceasta poate fi denumirea Maramureșului.

Cea mai veche mănăstire cunoscută în documente este cea din Peri, cu hramul Sf. Arhanghel Mihail. Este atestată documentar numai în anul 1391, dar este mai veche, fiind ctitorită de Sas Vodă, fiul lui Dragoș descălecătorul Moldovei. Mănăstirea se afla pe malul de nord al Tisei, între Taras și Apșa de Jos. Știri indirecte despre această mănăstire avem încă din anul 1389, cu ocazia unei hotărînicii a moșiei Taras pentru Drăgoșești, cînd e pomenit „locul numit Mănăstire” (loci Monostar vocati et per meatum ejusdem fluvii Tyciae), precum și „rivulul Kurtvelyes riul Perilor” (I. Mihalyi, Diplome maramureșene, Sighet, 1900, p. 91—92).

În sec. al XIV-lea în Maramureș exista o viață bisericească in-

tensă. Avem cunoștință și despre numele unor preoți, cel mai vechi preot român din Maramureș, cunoscut în documente, fiind Miroslav din Giulești, pomenit la 1364, făcînd parte din familia nobilă a Giuleștenilor, precum și alți preoți proveniți chiar din familia de cneji și purtînd uneori titlul de „homo regius”.

Din mijlocul acestor români maramureșeni, se îndreaptă în anul 1391 spre Patriarhia din Constantinopol, doi voievozi, Baliță și Drag, pentru a închina mănăstirea Peri Patriarhiei. Astfel, în acest an, patriarhul Antonie ridică mănăstirea Peri la rangul de Stavropighie. Numele de stavropighie înseamnă înfigerea crucii patriarhale într-o biserică din altă Eparhie, făcînd-o pe aceasta dependentă direct de scaunul patriarhal. În felul acesta stavropighia avea și rostul de a apăra mai bine credința ortodoxă din ținuturile expuse prozelitismului — cum era și cazul Maramureșului în sec. XIV.

Prin tomosul patriarhal din 13 august 1391, patriarhul Antonie acordă drepturi deosebite conducătorilor mănăstirii. Astfel, egumenul Pahomie a fost numit ex-

arh patriarhal, fiind investit cu toate drepturile unui episcop, numai hirotonirea preoților să se facă de către „arhiereii locali”, identificați după ultimele cercetări cu arhiereii ortodocși din Transilvania. Acești egumeni de la Peri erau supuși unui ierarh transilvănean, numit în decretul din 1494 „superiorul” sau „mai marele” acestora și stăteau sub ascultarea „arhiepiscopului din Transilvania”, dovedit a fi Daniil din Feleac, lingă Cluj. (Pr. prof. dr. M. Păcurariu, Începuturile Mitropoliei Transilvaniei, București, 1980, p. 57.)

Piatra de temelie a Episcopiei Maramureșului trebuie căutată deci în mănăstirea Peri, care prin actul patriarhal devine o adevărată Exarhie. Jurisdicția acestei mănăstiri se întindea peste credincioșii din Maramureș, Sălaj, Ugocea, Arud (Avra), Bereg, Ciceu, Unguraș și Amlaşul bihorean. Voievozii Baliță și Drag au înzestrat această mănăstire cu danii și se pare că aici a funcționat și prima tiparniță din Maramureș. În veacul al XVII-lea mănăstirea Peri este distrusă și averile confiscate de principele M. Apaffi.

Marile drepturi acordate de către Patriarhia ecumenică egumenilor mănăstirii Peri, ca și urma-

șilor acestora, precum și grija voievozilor pentru ctitoria lor strămoșească, dovedesc acum după 590 de ani ce ne despart de acest eveniment istoric, cît de puternică era dragostea românilor maramureșeni pentru credință, Biserică și pămîntul străbun. Numeroasele mănăstiri din această parte, izvorit-au lumină creștină și știință de carte și peste alte

plaiuri, încît pînă azi ochiul se limpezește privind bisericile de lemn, sufletul se deschide cît o poartă maramureșană, morții dorm veseli în cimitirul din Săpînța, iar bătrîna Iză pogorâtă blind la vale, vestind zi de zi pe Dragoș și Bogdan, descălecați în nemurire.

Pr. Dumitru Mihaili
Mănăstireni — Cluj

Rosturi și esențe

Numai un eretic ar da definiții eseului. Și totuși, noi ne vom permite să vedem în eseu un echilibru între cuvânt și tăcere, un teritoriu de idei și metaforă, adică un soi de *coincidentia oppositorum*, ca să ne exprimăm prin translație de nuanță în termenii lui Nicolaus Cusanus.

Cartea la care ne referim noi și anume „*Dascăli de cuget și simțire românească*” de Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ este o carte „a modelelor de cuget și simțire românească”, „*Dascăli de cuget și simțire românească*” e un spațiu tipografic de dor și eternitate, o expresie a unei erudite stări de echilibru.

Ea se adresează printr-o limpidă și aproape desăvârșită artă a cuvântului atât minții noastre, memoriei noastre colective cit și sufletului.

La o reducere tematică și analitică putem descoperi că puține dintre cărțile de esuri vizind istoria culturii ieșite de sub stema de teasc a tipografiilor noastre din ultima vreme conțin atâtea superbe probe de slavă și pătimire, de cea știință pe care cum foarte bine o denumea cineva seamănă cu o artă a transmutației metalelor. O atare știință sentimentală cum este aceea care se degajă din volumul de Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ e o formă a sincerității culte și puține dintre sinceritățile culte nu sint, pentru unii, cu adevărat primejdioase. În paginile autorului pe care încercăm să-l analizăm depistăm adevărul în virtutea căruia esul este un mod intelectual și de existență; el descrie între depărtare și tirziu o construcție spirituală. Aspirația eseistului la care ne referim este aceea de a ajunge dintr-o ineluctabilă necesitate, dureroasă și în același timp entuziastă, la sublim și purificare.

Unele dintre esurile însumate de secțiunile cărții ar mai fi putut fi citite în publicații prestigioase precum *Telegraful Român* la rubrica căutată și așteptată, purtând titlul de *Calendar de inimă*. Numai că aceste piese de gen recreativ în volum capătă o altă greutate, un alt sens, un alt contur, părint străbătute parcă de apa freatică a unei vizibile generozități de cunoaștere și trăire.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, eseist de marcă și romancier de meditație (să ne amintim tulburătorul său roman *Trei ceasuri în iad*), reușește în volumul său „*Dascăli de cuget și simțire românească*” o legătură necesară între starea de materie și cealaltă față de ea: starea de spirit. În cele aproape 550 de pagini ale cărții Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ se dovedește un explozător de adinc în materia vieții, a cărții, a morții, ca și a visului. Astfel încât numeroase texte din această carte peste care nu avem să ne aplecăm decât cu satisfacție spirituală este, ca să uzăm de o imagine campind în fizică, totodată, și corpuscul și undă, și tensiune și reflecție, și adevăr și existență, și experiență și contemplație.

Parcurgând cu atenție capitolul *Neogoe Basarab, domn al culturii românești* din cartea comentată el ni s-a părut nu un gest de simultaneitate față de esul informatului *Dan Zamfirescu* ce se ocupă de același subiect, ci unul de superioritate. Adresându-se deopotrivă specialiștilor și publicului larg, cartea se poate citi într-o întinsoare de o noapte. Multe dintre paginile ei conținând, pe lângă date noi de istoria culturii, și o vibrație cu adevărat epică.

Astfel încât divulgându-se drept un erudit, fără a fi un sursier, Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ

așază sub un spot luminos personalitatea atât de complexă și controversată a lui *Nicolae Milescu-Spătarul* despre care în sensul unei complete argumentații și-ntr-o nobilă limbă românească autorul cărții noastre afirmă: „*Consecrarea publică dă un acout de merit care se impune de la sine.*”

În memoria culturii românești? statuia lui Milescu e măreață ca a unui voievod” (op. cit., pag. 179).

Fie și din această fericită formulare putem înțelege că pentru Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ erudiția nu ar putea fi un scop în sine, ci o chestiune de educație, o calitate, o cale.

Astfel la pagina 209 a volumului de care ne ocupăm putem afla extrem de interesante și judicioase considerații în legătură cu „noblețea poporului român” așa cum ne apare ea în opera *Stolnicului Constantin Cantacuzino*, cel care, după opinia autorului „... a fost mai presus de toate o minte politică”.

Economisindu-și și o anume doză de romantism, Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ ne aduce înaintea ochilor, într-o vie și documentată evocare figura lui *Gheorghe Șincai*, cărturar-patriot, pe care Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ nu ezită să-l numească: „... om de răscrucă între două feluri de a se scrie istoria” (op. cit., pag. 252), acesta fiind considerat în lucrarea la care ne referim: „... urmaș în lucrare, simțire și în idei al cronicarilor, al lui *Dimitrie Cantemir* și al *Stolnicului Cantacuzino*...” (op. cit., pag. 265).

Un capitol deosebit de suculent este dedicat, dintr-o aspirație secretă poate către poezie, inginerului, poetului, dramaturgului, arhitectului, pictorului, arheologului, muzicianului, nuvelistului, specialistului în doctrine militare, doctorului în filosofie și poliglotului (vorbea rusa, germana, polona, italiana, engleza, franceza, latina și greaca), prin urmare enciclopedistului *Gheorghe Asachi*, despre a cărui rămânere în amintirea noastră Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ consemnează, cu îndreptățire, că ea s-a realizat „... prin subiectele sale istorice, naționale, din nuvele și din poezii, care vor fi întotdeauna surse de înălțare a sufletelor noastre, izvoare de încălzire a sentimentului patriotic al tuturor generațiilor, cit vor fi români pe lume” (op. cit., pag. 275).

Dar poate că „omului-simbol” care a fost *Gheorghe Lazăr*, denumit pe drept-cuvânt în opusul de care ne ocupăm „doctor în teologie și legi” i s-ar fi cuvenit, poate, un capitol mai întins, în care, cine știe n-ar fi fost lipsit de interes, ca folosindu-se de monografia prof. univ. *Florica T. Campan* din Iași, să fi fost radiografiată ceva mai pregnant și activitatea științifică a acestuia.

Figurii pitorești și atât de autentice în trăire, speranță și creație care a fost *Anton Pann* și despre care au scris cu entuziasm *Lucian Blaga*, *Ion Barbu*, *Romulus Dianu* (ca să nu dăm decât câteva nume) Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ îi consacră un pertinent capitol, fixându-i locul în cultura noastră și anume locul unui *moralist*, neezitând să-l declare drept un: „Esop al românilor”.

Din constelația de revoluționari de la 1848 este extrasă și analizată, așezată la umbră și la lumină, pentru a i se studia rosturile și esențele, figura celui atât de generos *Costache Negri* despre care așa cum precizează însuși autorul „după detronarea lui *Cuza* se retrage la moșia sa unde și moare în 1876, la 26 septembrie, iubit și plin de toată lumea” (op. cit., pag. 328).

De asemenea, macedoneanului *Andrei Șaguna*, cirmuitor de oameni, despre care și *Nicolae Iorga* s-a exprimat cu netrăcut entuziasm, Dr. ANTONIE PLĂ-

MĂDEALĂ îi dedică, cu aplicație, un capitol de analiză, de inimă cuprindere. Astfel stînd lucrurile în legătură cu această statuie morală și culturală a neamului nostru sint citați, în capitolul la care facem referință, *George Barițiu*, *N. Iorga*, *I. Lu-paș*, *Harion Pușcariu*, *T. Gîrboviceanu* și *Dumitru Stăniloae*. La o lectură aplicată și de altfel necesară, respectivul capitol ne restituie, fără părtinire, figura de verticalitate intelectuală și de conștiință a unui cărturar, care, după cum se știe, din statistica de bibliotecă, a scris peste 25 de cărți nu pentru gloria sa, nici din nevoi culturale, ci pentru a face citorie sufletească.

Fără armură artistică un fapt de viață, de informație, de cultură este bont; căci poate numai astfel trăirea ideatică sublimată în ordine estetică ne dă măsura de aur a perenității. De aceea un capitol emoționant și emoționant îi este dedicat în carte monahului *Sofronie Vărnăv*, „*luptător pentru Unire*”, originar din *Hilișeu-Dorohoi*, ins căruia istoria i-a pecetluit cu un mare *DA* sigiliul întregii sale activități.

Comuna Săliștei Sibiului, poate singura comună din Europa, dacă nu și din lume, care a dat șapte academicieni, ne-a dăruit și figura legendară a *Marinei Hociotă*, „*fe-mie-combatant*”, petrecută din această lume în 1977 și despre care autorul cărții ne sugerează cu mijloace de aleasă scriitură că nu a murit cu totul, ci a pășit din viață în istorie, că a trecut din timp în eternitate ca printr-o ușă dureros uitată deschisă.

Rostul dintre bunătate și frumusețe, semănînd pentru unii autori cu o aură îngrijorată a gândirii este pentru Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ o limpezire a ei. Așa încît de o înaltă temperatură a ideilor, ca și a simțirii ni s-a părut capitolul „*Un episod important din lupta pentru limba română*” în care, cu un verb de-a dreptul vaticinar, unde ni s-a părut o lacrimă aminată, sint vestite axiologic, cu o perfectă obiectivitate, fără cea mai mică urmă de naționalism: „*Încercările de deznaționalizare din Transilvania de Nord între anii 1940—1944*”.

Un estetician al veacului nostru care publica la *Regensburg* în 1920 o carte adesea citată nu se sfia să afirme că simțul pentru măsura deplină pentru raportul just și frumos este întotdeauna la iveală, așa încît binele și frumosul, eticul și esteticul sint întotdeauna contopite. Citind capitolul „*Încercările de deznaționalizare din Transilvania de Nord între anii 1940—1944*” vom vedea că el este riguros documentat, că degajă o tensiune bărbătească și mai presus de orice acest capitol, poate cel mai important și mai definitoriu al cărții, certifică o vocație culturală și pedagogică și nu doar o aromă a inspirației. Dar fiindcă nu vrem să alunecăm într-o conferință scrisă despre natura eternă a raportului dintre bunătate și frumusețe, printr-o digresiune definitivă, chestiune care rămîne deschisă, vom spune că în totul lucrarea „*Dascăli de cuget și simțire românească*” este cu evidență un gest pe care elinii îl numeau *zeeteesis*, una dintre acele puține întreprinderi scriitoricești care vine să ne Lămurească. Ea este o carte de minte, inimă și înțelepciune. Ea exclude pe toți ienicerii dogmelor care sint crunți, exact și decolorați. O lucrare cum este „*Dascăli de cuget și simțire românească*” ne convinge că din perspectiva destinului moral al omului frumosul nu poate apare decât ca un simbol al moralității. În fond „*Dascăli de cuget și simțire românească*” este un fapt de patriotism cultural. Ea ne dovedește că așa cum spunea *Mircea Eliade* adevărații intelectuali nu pot fi abstracți, că ei prin știință și cultură experimentează viața; așa încît această carte indică un drum și o vocație.

Dan Mutașcu

Festivitatea de deschidere a noului an universitar 1981-1982, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu

Marți, 15 septembrie 1981 au reînceput cursurile și în cadrul instituțiilor de învățămînt teologic ale Patriarhiei Române. La Institutul Teologic Universitar din Sibiu, acest moment a fost marcat prin oficierea Sfintei Liturghii în Capela, după care a urmat Tedeumul cu sfințirea apei mici.

Festivitatea de deschidere a avut loc joi, 24 septembrie a.c. în prezența I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, a P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, a P. S. Episcop Vasile al Oradiei și a P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul.

P. C. Arhid. prof. Constantin Voicu, rectorul Institutului, a prezentat un amplu raport privind aspectele muncii instructiv-educative în anul încheiat, ca și perspectivele noului an, așa cum se conturează acestea din recentele hotărîri adoptate cu ocazia consfățuirii cadrelor didactice din învățămîntul teologic, ce a avut loc la București în zilele de 10 și 11 septembrie a.c.

Au fost omagiate apoi profesorii Teodor Bodogae și Gheorghe Șoima cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani.

A urmat, în continuare, un bogat program de cîntece religioase și patriotice, executate de corul studenților Institutului, după care

au luat cuvîntul: prof. Dr. Christoph Klein, prorectorul Institutului Teologic Protestant Sibiu, care a adus salutul frătesc al profesorilor și studenților celui instituit și PP. SS. Episcopi Emilian, Vasile și Lucian, care au adresat părintești îndemnuri tinerilor ce se pregătesc să devină preoți:

În final a vorbit I. P. S. Mitropolit Teoctist, care s-a referit la hotărîrile Consfățuirii de la București arătînd că ele sint menite să ducă la continua îmbunătățire a procesului de formare a slujitorilor sfințelor altare. Pentru aceasta, a adresat un apel stăruitor tuturor cadrelor didactice și studenților de a-și conjuga eforturile în vederea îndeplinirii cu conștiinciozitate a sarcinilor ce le revin. Totodată, I. P. S. Sa a dat asigurarea unui sprijin total din partea conducerii bisericești, personal a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, care are la inimă problemele învățămîntului teologic, așa cum a dovedit și prin participarea directă la consfățuirea de la București.

Implorînd binecuvîntarea cerească asupra muncii profesorilor, ostentitorilor și studenților Institutului Teologic Universitar din Sibiu, I. P. S. Mitropolit a declarat deschise cursurile noului an.

D. A.

Preot prof. Dumitru Stăniloae, Doctor Honoris Causa al Institutului Teologic Ortodox „Saint Serge” din Paris

În 29 mai 1981, a avut loc festivitatea de decernare a titlului de „Doctor Honoris Causa”, părintelui prof. Dumitru Stăniloae, din partea Institutului Teologic Ortodox „Saint Serge” din Paris.

Avem astfel o nouă dovadă de prestigiu de care se bucură, în cadrul Ortodoxiei și a teologiei creștine contemporane, P. C. Părinte prof. Dr. Dumitru Stăniloae.

La festivitate au participat, alături de profesorii și studenții Institutului „Saint Serge”, și un număr însemnat de invitați. Între ei amintim pe I. P. S. Arhiepiscop Vasile Krivochein din Belgia, P. S. Episcop Adrian Botoșăneanul — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei

Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală, prof. Claudiu Mondésert, director al colecției „Sources chrétiennes” etc.

Personalitatea sărbătoritului a fost omagiată de profesorii Columzine, Andronicoff și Olivier Clément. Ultimul a salutat în prof. Stăniloae pe unul dintre principalii, dacă nu principalul, purtători de cuvînt al Ortodoxiei contemporane și chiar al Creștinismului, în general.

În final, a luat cuvîntul Părintele prof. Dr. Dumitru Stăniloae care a vorbit despre responsabilitățile actuale ale Teologiei ortodoxe și creștine în general.

Patriciu Barbu

(Continuare din pag. a 3-a)

morandului”, la 25 mai 1894, el a fost condamnat la două luni închisoare de stat, pe care le-a executat în închisoarea din Vaș.

La începutul anului 1896, Patriciu Barbu, Ioan Rațiu, George Pop de Băsești, Iuliu Coroianu, Rubin Pațiu și G. Domide redactează un „manifest”, în care arată că n-au cerut grațierea de la împărat în urma condamnării lor pentru tipărirea și răspîndirea Memorandului. Mai departe, autorii își exprimau speranța că era dreptății „nu poate fi departe” nici pentru împlinirea aspirațiilor românești. „Precum și în trecut, așa și în viitor — declarau ei — nu vom da îndărăt de la nici o jertfă, pe care cauza națională ar cere-o.” Improcesuat pentru acest articol, Patriciu Barbu a fost condamnat la 15 zile detențiune.

Neînfricatul cărturar și bărbat politic a desfășurat și o bogată activitate publicistică. El a colaborat la ziarele și revistele românești care apăreau în Austro-Ungaria acelor ani. Studiile și articolele sale, au un pronunțat caracter politic, fiind îndreptate

împotriva asupririi popoarelor negermane și nemaghiare din imperiu. În multe din ele, se ocupă de lipsa de drepturi politice și încercarea de maghiarizare a românilor.

În preocupările sale au intrat și problemele cu caracter economic. Astfel, în vederea întăririi pozițiilor economice ale burgheziei românești din Reghin și împrejurimi, dar și pentru ajutarea țăranilor români nevoiași cu fonduri bănești, Patriciu Barbu a inițiat întemeierea unei instituții naționale de credit în oraș. Consultîndu-se cu alți intelectuali, la 29 octombrie 1885 a luat hotărîrea de a crea banca „Mureșana”, instituție ce a luat ființă în 1886 și a funcționat în casa sa din piața orașului.

Activitatea complexă și rodnică a avocatului Patriciu Barbu, pusă în slujba înfăptuirii idealului național, s-a întrerupt brusc la 5 iunie 1902, cînd ilustrul militant a încetat din viață. Pe ultimul său drum, spre cripta familială din Reghin, l-au condus prietenii și cunoscuții, precum și o mulțime de săteni din jurul orașului, alături de care Patriciu Barbu a luptat de-a lungul vieții pentru libertatea socială și politică, și pentru unitatea națională a poporului român.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Lector Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechiel Oancea.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.